

M. Saim UYSAL

Coronavirüsü ve petrol savaşları ile çözülemeyen işsizlik problemimiz

13.3.2020

Küresel ve yerel ekonomiler korona virüsü probleminin etkileri ile boğuşurken bu defa Suudi Arabistan ve Rusya'nın OPEC toplantılarındaki çekişmesi sonucu petrol fiyatlarının 30 dolara gerilemesi resesyon ihtimallerini daha da arttırdı. Birkaç haftadır yazılarımızda petrol şoku öncesi arz ve talep yönlü olmak üzere resesyon olasılıkları ve küresel ölçekte büyümelerin aşağıya geldiğini irdeliyorduk. Bu defa petrol fiyatlarındaki son otuz yıldır en büyük düşüş piyasalarda oynaklıkları arttırdı, borsalar dalgalandı. Piyasalardaki likidite problemleri yoğunlaşmaya başladı. Merkez bankaları faiz indirimleri, varlık alımları ve likidite genişlemeleriyle çözüm aramaya başladılar.

Amerikan Merkez Bankasının faiz indirimlerine devam edeceği sinyalleri geliyor. Avrupa Merkez Bankası da bu politikaya uyum sağlayacak. İngiltere Merkez Bankası faiz indirimine gitti. Diğer büyük ekonomilerde de benzer gelişmeler söz konusu. Para ve kredi piyasalarının tıkanması ihtimali var. Eğer bu tıkanma reel sektör firmalarına sıçrar ve temerrütler oluşur ve borçlar ödenemez veya yenilenemezse o zaman daha büyük felaketle karşılaşabiliriz.

Ülkemiz ekonomisinin bu dünya dalgalanmaları sırasında görünümüne gelince; öncelikle son açıklanan büyüme ve işsizlik rakamlarımız toparlanmaya başlamakla birlikte YEP hedeflerinden uzak. 2019 büyümesini %0,9 oranı ile kapattık. Aralık 2019 işsizlik oranı ise %13,7 oldu.

Son çeyrekte büyümenin kaynağı agresif faiz indirimleri sonucu özel tüketim artışı. Bu artış 2020 ilk çeyreğinde de devam ediyor. Ancak bu tür bir büyümeyi ilanihaye sürdürmek çok zor. Zira cari açık, enflasyon ve bütçe açığı gibi kronik problemlerimize geri döneriz. 2017lerden beri izlediğimiz büyüme modeli ile istihdam yaratamıyoruz ve işsizlik sorunumuzu çözme yolunda başarılı olamıyoruz. Nüfus artış hızını ve döviz fiyatlarındaki düzeltmeleri dikkate aldığımızda 2017 yılından itibaren kişi başı dolar bazında milli gelirimiz 10.537 dolardan 9.738 dolara geldi. Son beş yılda işsiz sayımız 3.204 bin kişiden (2015), 4.394 bin kişiye çıktı. İşsizlik patikası da (yıllar itibarıyla) yükselmeye devam

ediyor. 2017 de %10 olan patika 2018 de %13,5, 2019 da ise %13,7'ye yükseldi. Her dört gencimizden biri işsiz. Bir milyon gencimiz de iş bulma ümidini kaybettiği için işsiz sayılmıyor. İşsiz kalma süreleri uzuyor. 15-34 yaş arası işsiz genç sayısı son bir yılda 162.000 den 444.000 e çıktı. 2020 yılı gelişmekte olan ülkeler açısından da pek fazla ışık saçmıyor. Bu ülkelerden sıcak para çıkışları devam ediyor. Ülkemizden 2020 yılında 3 milyar dolar civarında para çıkışı oldu. Türk tahvilleri (TL) içinde yabancı payı %20lerden %8lere indi. CDS'lerimiz tekrar 400 puanı geçti. Petrol fiyatlarındaki aşırı düşüş cari açılara olumlu katkı verecek gibi görünse de özellikle Euro bölgesi ülkelerinin resesyondan ötürü ithalatları azalacağından ihracatımız açısından pek olumlu değil. Ayrıca yeni yeni hareketlenen turizm sektörümüzün de son gelişmelerden olumsuz etkilenme olasılığı yüksek. Önümüzdeki aylarda küresel ortamda başta İtalya olmak üzere borç sıkıntısı artacak. Bizimde dış borcumuz milli gelirimizin %60ı civarında. Küresel ekonomideki bu tür gelişmeler sonucu işsizlik probleminin (turizm, inşaat ve ihracatla meydana gelebilecek gelişmeler nedeniyle) 2020 yılında çözülmesi zor görünüyor.